

Laikus olvasás és populáris kultúra

A Dayka Gábor Társaság fiatal irodalmárokat, írókat, társadalomtudósokat, művészeket összefogó közhasznú egyesület. 2004. május 13-14-én az Országos Széchényi Könyvtárban rendezett konferenciájának legfontosabb célkitűzése az volt, hogy segítsen újragondolni és átértelmezni a „magas vagy alacsony kultúra”, a „ponyvairodalom”, a „klasszikus irodalom”, illetve az úgynevezett „laikus olvasó” fogalmát, annak pejoratív felhangjaival együtt.

Az irodalmárokat, kultúrával foglalkozó szociológusokat állandóan foglalkoztatja a kérdés: hogyan olvasnak azok az olvasók, akik nem hivatásból, hanem kikapcsolódásképp olvasnak, és akik nem rendelkeznek a profik tudományos arzenáljával, amikor könyvet vesznek a kezükbe. Hogyan olvasnak a laikusok?

A laikus olvasás és a populáris kultúra együttes vizsgálatát, különös tekintettel a kettő kapcsolatára, mindenképpen aktuálissá teszi az a jelenség, amely a kortárs irodalmi, művészeti korpuszt talán leginkább jellemzi, azaz a populáris kultúra alkotásainak megjelenése az úgynevezett „magas” vagy „elit” kultúra területén. Figyelembe véve a feltevést, mely szerint a „laikus” olvasó a populáris termékek első számú fogyasztója, a két regiszter keveredésével a laikusok is bekerülnek a tudományos vizsgálat területére.

A konferencia szervezői azon a véleményen vannak, hogy a bináris oppozícióba rendezés ezeknél a fogalmaknál is magában hordozza a kirekesztés és az elfedés gesztusát, míg a dichotomikus felosztás megszüntetésével új képet kaphatunk az irodalomról, és a laikusokkal szemben táplált előítéletek félretételével közelebb juthatunk ennek a homogén és egyetlen értelmzői közösségnek semmiképp sem tekinthető „Másiknak” a megértéséhez.

A szervezők szándékainak megfelelően a konferencián nemcsak irodalmárok, hanem szociológusok és főként iskolai irodalomtanárok is részt vettek. A jövő olvasóival naponta kapcsolatban álló pedagógusok tapasztalata, tudása felbecsülhetetlen értékű információ a kutató irodalmárok számára. Ezen felül a konferencia igyekezett lépést tenni a két csoport közti kommunikációs hiány felszámolása felé, nem beszélve arról, hogy a felnőtt olvasó-gyerek olvasó szembeállítás gyakorlatilag a profi-laikus ellentéppár egyik változata, miközben a tapasztalatok azt mutatják, hogy a szembeállítás a legkevésbé sem egyértelmű ebben az esetben sem.

A konferencia négy részből állt, a nagyon szerteágazó előadásokat témák szerint felosztva, úgy, hogy egy szekcióba kerüljenek az elsősorban irodalomelméleti, a gender-szemponturnál olvasással foglalkozó, az értelmzői közösségeket vizsgáló és szociológiai szempontokat is alkalmazó, illetve az iskolai irodalomtanítás tapasztalataira épülő előadások. A szekciók végül a következőképpen épültek fel:

Popularitás és kánon az (irodalom)elméletben

- Kulcsár Szabó Ernő: Az esztétikai megkülönböztetés ellehetetlenülése és az olvasás medialitása;
- Parragh Szabolcs: Használat vs. intellektuális tisztesség;
- Menyhért Anna: Érzelmek olvasása. A személyesség megírhatóságának kérdései;
- Molnár Gábor Tamás: „Barátság megfizetni a dolgot...” Dialogikusság és fiktív olvasók Calvinónál és Sterne-nél;
- Benyovszky Krisztián: „Hasznos szellentyű”? Ponyva és irodalom – egy Nyugat-disputa és környéke;
- Németh Zoltán: Az irodalom Sárbogárdi Jolán szerint;
- Mesterházy Balázs: „I just murdered the alphabet”. Életrajz és nyelviség a populáris kultúra alakzatrendszereiben. (Eminem-jegyzetek)

Értelmezői közösségek

- Hajdu Péter: Az elveszett alcím: Frankenstein és az értelmezőközösségek;
- Boros Csaba: Laikusok márpedig nincsenek. A kultúra és az esztétika fogalmáról;
- Kodaj Dániel: Laikusok olvasása;
- Kacsuk Zoltán: Superman, Kirk kapitány és Songoku. Szubkultúrák és értelmezői közösségek;
- Kaposi Dávid: Káin, az Örökkévaló és más populáris figurák;
- Rákai Orsolya: A többi néma csend. A laikus olvasás némaságáról;
- Timár Borbála: Laikus irodalomtudomány és az irodalmi kultusz.

Olvasás az iskolában

- Arató László: Manipulált minikontextusok – avagy milyen szöveg(világ) is van a magyarórán?;
- Thun Éva: A nők teremtette kultúra tanulásának lehetőségei a tanárképzésben;
- Beke Judit: „Legyek újra színed előtt: beszélgetés!”;
- Beck Zoltán: Laikus nyom olvasás;
- Vári György: Értelmezői közösségek. „Gyerekkönyvek” „profi” olvasói.

Gender szempontok az olvasásban

- Friedrich Judit: Női olvasás;
- Kérchy Anna: Nőies-e a női irodalom? Átírás, újraolvasás, re-vízió és a kortárs angol nyelvű női irodalom;
- Kiss Noémi: Görbe tükör – csábító önéletrajz. Kortárs „női” elbeszélők;
- Lóránd Zsófia: Štefica Cvek az irodalom sűrűjében;
- Horváth György: A női olvasó 19. század végi reprezentációi;
- Scheibner Tamás: Identitás és popkultúra. Az újabb férfítípusok és maszkulinitás Hornby ‚Pop, csajok, sa-többi’ című regényében;
- Borgos Anna: Nőiség és pszichoanalízis háború előtti magyar nőírók műveiben;
- Kérchy Vera: A női akciófilm lehetőségei. Quentin Tarantino ‚Kill Bill’ című filmjének elemzése.

A Dayka Gábor Társaság, a L’Harmattan Kiadóval együttműködésben, a konferencia teljes anyagát várhatóan ez év őszén kötet formájában is közreadja.